

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY VII, NUM. CXXXVII, JUNY I, MCMXXI

Número solt, 50 cèntims.

SUMARI

Art incivil, per R. RUCABADO.—Anotacions a les cinc sessions de Teatre Català realitzades per l'«Escola Catalana d'Art Dramàtic», per ADRIÀ GUAL.—Déodat de Séverac, per J. M. JUNOY.—Moralitats i pretextos, per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—Poesia: L'adéu-siau a Déodat de Séverac, per JOSEP S. PONS.—Versos de París: Lletania crepuscular.—Des d'un restaurant de la «Rive Gauche».—Mi-Carême i Notre-Dame, per RAMON DE CURELL.—Poesia anglesa: Els oients, per WALTER DE LA MARE (M. - R., trad.).—Aportacions, per ALESSANDRO D'ANCONA (T. G., trad.).—Els Llibres, per A. G.—Les Arts Plàstiques, per R. B.—Les Revistes.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 · BAIXOS
BARCELONA

Publicacions de LA REVISTA

Administració: Llibreria Nacional Catalana, Corts 613, - Barcelona

Darrers llibres publicats

LA COLLITA EN LA BOIRA, per Marià Manent; ARTICLES, de Joaquim Folguera; ESCOLIS I ALTRES ARTICLES, per Carles Riba; VENDIMIARI, Poesies de Trinitat Catasús; VIDA D'INFANT, per E. Martínez-Ferrando; ELOGIS, per R. Rucabado; POESIES, de Josep ^o Pons. ARTISTES CATALANS CONTEMPORANIS: Joaquim Sunyer, Enric Casanovas, Xavier Nogués, Josep Clarà.

A punt de sortir

L'ART CATALÀ (articles crítics), per Francesc Pujols; TRADUCCIONS I FRAGMENTS, per Joaquim Folguera.

En preparació

ALTRES LLIBRES: Ferrán Soldevila, J. Salvat-Papasseit, Ildefons Suñol, J. Millàs - Raurell, Gabriel Alomar, J. M. Junoy, J. Crexells, J. Estelrich, Clementina Arderiu, J. Llorens Artigas, Joan Puig i Ferrater, Manel Reventós, M. Vidal i Guardiola, Francesc Cambó, Cristòfor de Domènech, Josep Pla, M.ª Antonia Salvà, Antoni Closas, Tomàs Garcés, Carles Rahola, Enric Jardí, Carles Soldevila, Ricard Permanyer, etc.

EN ESTUDI.—ANTOLOGIES DE «LA REVISTA»: LES CRÒNIQUES CATALANES, ELS TROBADORS, RAMÓN LLULL, etc.—VIATGES, MEMORIES, EPISTOLARIS: Records d'En Maragall, per Josep Pijoan; Viatge a Itàlia, per Josep Aragay.

VOLUMS D'ART: Torres García; Manuel Hugué.

LIRICS MUNDIALS: LEOPARDI, per diversos traductors; A. CHENIER, trad. de Joan Artís.

EDITORIAL CATALANA, S. A.

BIBLIOTECA CATALANA

VOLUMS PUBLICATS

L'AUCA DE LA PEPA, per <i>J. Pons i Massaveu</i> .	LLIBRE D'HISTÒRIES, per <i>R. Casellas</i> .
ARGELAGA FLORIDA, per <i>J. Roig i Raventós</i> .	PINYA DE ROSA (2 volums), per <i>J. Ruyra</i> .
PAULINA BUXAREU, per <i>J. M. de Sagarra</i> .	AIGOFORTS, per <i>G. Maura</i> .
EN PERE I ALTRES CONTES, per <i>C. Planas i Font</i> .	LA MARE-BALENA, per <i>Victor Català</i> .
ARRAN DEL CINGLE, per <i>J. Morató i Grau</i> .	ELS HEROIS, per <i>P. Bertrana</i> .
ELS SANTS DE CATALUNYA, per <i>Mossèn Llorenç Riber</i> .—Volum I (cicle romà).—Volum II (cicle visigòtic).—Volum III (cicle comtal).	LLEGENDARI CATALÀ EN VERS, triat per <i>C. Riba</i> .
	UN TROS DE PAPER, triat per <i>C. Riba</i> (2 volums).
	CORTAL MARÍ, per el <i>Marqués de Camps</i> .

Les millors produccions de literatura catalana

ESCUDELLERS, 10 BIS, Etl., I A LES LLIBRERIES

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY VII — NÚM. CXXXVII — JUNY I — 1921

Art incivil

Algunes de les recents exposicions tingudes als llocs més acreditats i àdhuc venerables on els salons d'art es fan a nostra ciutat, mostren un descens alarmant no en ço que d'una manera massa equívoca se n'ha dit *la moral de l'art*, sinó en aquest valor més concret i personal que és *la moral dels artistes*.

La cosa ha anat venint gradualment per etapes d'una perversió creixent. Ja no discutim el nu genèric, cavall de batalla de tantes controvèrsies; en ocasions anteriors hem sentat nostra opinió favorable en principi. Però vet aquí que s'ha produït un evident excés, una desproporció de quantitat, entre les obres d'aquesta classe en relació amb el total. Després la desvalorització artística, el nu groller i antiestètic. Després l'abolició de certes cauteles i normes clàssiques que marcaven la frontera entre la nuditat i la indecència. Després la complicació sospitosa del mig vestit i del mig vestir, i per últim, ara mateix, la pornografia en son sentit rigorosament etimològic, com en el cas d'una pintura que acabo de veure penjant d'un mur que ha escoltat lliçons molt altes i serenes sobre el pur esperit de l'art, i que representa un teatre al moment de donar-s'hi un espectacle que en un país mitjanament governat atrauria la prompta intervenció de la policia.

Totes aquestes expansions són concomitants amb certs fets simptomàtics dels quals m'informen: l'abolició del model vestit, que abans alternava amb el model nu en les acadèmies; la pretensió d'abolir el model nu masculí, no triomfant encara però havent imposat la transacció, en certes escoles, de major nombre de setmanes de model femení

que no pas d'home. Això, que revela un aviciament ràpid i patent en l'ànima dels joves pintors i dibuixants, és simètric amb el fet, d'igual eloqüència, de la disminució d'hores d'estudi del natural, és a dir, que l'efecte sempre dignificador del treball intens i aplicat a una feina es dilueix també.

Veiem amb gran alarma aquesta tendència i cridem l'atenció. No tinc temps ni espai per a dir ara aquí tot el que voldria, tot el que caldria. Diré, sí, que em sembla que a certs joves dibuixants i pintors els passarà el cas autèntic d'una dona infel·lic que, fa anys, en un teatrot es prestava, com altres, a totes les exigències d'un públic brètol. El governador de llavors, per a evitar els escàndols, disposà que cap artista sortís a les taules sense vestit. La dona a que em refereixo no pogué sortir ja a escena. No tenia vestit d'escena: no tenia sinó el vestit de carrer. Per a eixir a l'escenari no li havia sigut necessari, durant molt temps, dur vestit de cap mena. El fet és rigorosament històric.

Això amenaça succeir als qui s'obcequen en aquesta pruja suspecta de nuditat femenina a ultrança: fora d'això no sabran ja produir res més. I com que, en definitiva, aquell gènere per sí sol no fa necessari cap perfeccionament, conreat que era ja a les cavernes i als pobles primitius, unint-se la monomania sexual amb la raritat del treball i de l'estudi, veurem aviat alguns dels nostres joves pintors i escultors retrocedint a les siluetes femenines de les esplugues quaternàries i a les ídoles obscenes dels museus d'etnografia i de prehistòria.

R. RUCABADO

Anotacions a les cinc sessions de Teatre Català realitzades per l'Escola Catalana d'Art dramàtic ⁽¹⁾

Era un deure de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic evidenciar a l'opinió pública, que no té el propòsit de veure's allunyada de la producció teatral de la terra, com s'ha dit alguna vegada, pel senzill motiu de veure-la sovint abocada a les interpretacions del teatre estranger, especialment en el seu aspecte clàssic.

El que hi ha, i això sí que és precís fer-ho constar perquè constitueix un punt preferent en les orientacions de l'Escola, és que la nostra institució no vol acceptar com teatre català tot allò que s'escriu en català (o quasi) ni comparteix el seu criteri, amb el dels que viuen completament satisfets de la gestió actual i retrospectiva del que s'en diu el nostre teatre.

En tota obra decididament orientadora, deu forçosament dominar-hi el panteix de l'impaciència en profit d'una perfecció somniada. Aquest que de fet és el nostre cas, no pot pas avenir-se amb l'insoportable caient burgès d'aquest teatre català desinteressant, i que tan poc sol parlar en bé de les aspiracions populars catalanes.

Cal treure l'interès d'on sigui, i la lliçó d'on se trobi. El fet de l'estrangerisme és una perfecta bombolla. Tota cosa que pot alligonar-nos i proporcionar-nos un moment d'emoció constructora, és ben nostra, vingui d'on vingui, sens que en pateixi un sol moment la dignitat nacional, com molts suposen, i del nostre, n'hem de fuetejar i arreconar després, tot allò que ens sembli detractor i perjudicial per a la salut pública, convençuts de que sols així complim amb els perfectes deures patriòtics que el sentit d'amor i de conservació ens imposen.

Però per damunt d'aquests principis, era precís que la nostra Escola demostrés que té els seus amors i els seus respectes perfectament definits en certs aspectes del teatre de la seva Catalunya, i en aquest propòsit varen ésser encaminades les seves darreres sessions.

El Ferrer de tall, d'en Frederic Soler; *La dama alegre*, d'en Puig i Ferrater; *La fi de Tomàs Reynald*, meua; *Nausica*, de Maragall; i *Judith de Welp* d'en Guimerà, componien el nostre programa repartit en cinc sessions matinals al teatre d'Eldorado.

I ens cal ara demostrar, fent una mena de resum de les coses dites durant els petits poemes

que jo vaig dirigir al públic, el perquè de l'escolliment d'aquell programa.

Escollir *El Ferrer de tall*, d'en Frederic Soler, després del desacord que havem mostrat amb el teatre d'aquell autor, hauria pogut semblar una abdicació o una lleugeresa si no ens haguéssim donat pressa en aclarir-ne la intenció.

En la sessió inaugural del present curs, vàrem dir públicament el concepte que ens mereixia l'obra d'en Frederic Soler, sens regatejar-li els mèrits i les aptituds que en ella es manifesten, aptituds d'home teatrer, més que d'home de teatre; parlàvem també del concepte equivoc que les seves obres havien merescut en fet de teatre català, per creure-les enfocades cap a un marcat tipisme barceloní de la seva època, més, molt més, que no pas cap a un esperit nacional digne d'assolir la consideració de un fet transcendent; al·ludíem quelcom relatiu al seus orígens i a la seva significació casual i no massa austera, i així i tot, al tractar de compondre un programa de teatre català, posàvem per davant el seu *Ferrer de tall*. Per què? En l'esmentada conferència responíem aquesta pregunta. La fisonomia d'obres de teatre nacional, que no sabem reconèixer en la majoria de les produccions d'en Soler, apareix però en certa faísó en l'obra escollida per nosaltres; la major aptitud del dramaturg consistent en la pintura dels caràcters, es revela també palesament en aquella producció.

El castell i la fornal s'encaren. Les dues nobleses es fonen en un sol gresol. Es respira en tota l'obra un anhel de democratització ben nostre. Ja no consisteix el nervi de l'acció dramàtica en un fet més o menys típic, que al volguer accentuar els caràcters complementaris es decanta sens dar-se'n compte cap a la caricatura *gatesca*, la intenció de fet és d'assoliment de raça, i tota ella es mou en el camp defensiu del concepte *honor*, d'un concepte d'honor potser massa popular, però a la fi d'un concepte d'edificació moral i lliberadora, que deu tenir-se en compte, si tractem de destacar-la en mig de la barroeria de l'època.

El conjunt d'aquests elements, promou sens dubte quelcom que, ben conreuat, hauria pogut determinar el primer capítol del nostre teatre nacional.

En conseqüència, nosaltres amparats d'aquelles intencions posàvem l'obra en nostres mans a fi

(1) Teatre «Eldorado», Barcelona. Curs, 1920-1921.

d'interpretar-la amb veritable devoció, i fèiem d'ella l'obra de respecte de la sèrie. En primer lloc, perquè no es pogués dir que érem desagraïts, i en segon lloc per tractar de dignificar per vies de la devoció el que ha passat a ésser patrimoni de les més rudimentàries explotacions.

Després d'aquesta que fou, com resta dit, l'obra de respecte, en venien dues, que podem anomenar de combat: *La dama alegre* i *La Fi de Tomàs Reynald*. Ambdues obres havien sigut representades feia alguns anys, i havien merescut judicis, en sa majoria condemnatoris, en fet de tendències morals i estètiques, i com que cap empresa teatral les hauria mai més posades en el pla de la serena discussió, és per això que l'*Escola* les va volguer resuscitar, entenent que així complia amb un dels seus deures educatius.

La dama alegre, d'en Puig i Ferrater, fou la revelació del poeta. En els moments de la seya estrena, va aparèixer com l'obra del jove qui ple de facultats venia impressionat de quelcom viscut, i no volia regatejar res a la impressió rebuda. Aquest criteri, fruit de juvenesa poderosa que no es detura en obstacles, va donar a l'obra un aspecte de revolta que feu escriure als temorencs... i caigué en el purgatori de la crítica dogmàtica. Però qui pot dubtar de que *La dama alegre* es el punt de partida de tot el teatre d'en Puig? I essent així, amb quin dret se la deixa de banda?

A la nostra *Escola* li pertocava el gester generós de redreçar-la damunt del públic novell, tal com va fer-ho.

Però era també missió nostra dir per endavant que cosa entenem per moral o immoral, a fi que no pogués confondre's el nostre ben definit criteri en aquest punt concret de les concepcions dramàtiques.

El teatre és art pels majors d'edat, dèiem, pels majors d'edat en quant a saber-ne fruir definitivament, fins aquelles conseqüències en contradicció al nostre criteri, i fins a la nostra moral, i és també art per a servir d'orientació emotiva als menors d'edat en estat de preparació sentimental. En aquest cas, cal evitar al menor la presència d'una obra per la qual no es senti encara disposat a rebre-la. Però parlar de moralitat o immoralitat davant d'una producció perfectament concebuda en els límits de la sinceritat emotiva, ens sembla un pecat de primitivisme incontestable, i quasi podríem dir-ne incomprensible.

Es que la presència en escena d'un ésser equivocat, deu aconsellar-nos caure en la equivocació on ell es mou i on quasi sempre s'enderroca?

Es que no tenim un deure en excitar-nos a la pietat, ans de caure en el funest exemple? I no constitueix una altíssima fruïció, el fet de depurar-nos o prevenir-nos enfront la malhora dels altres?

Sol succeir, que en la lectura, o bé en la sala d'espectacles mig fosca d'un cinematògraf, accep-

tem totes les tendències, perquè—en els casos de veritable consciència espectral, —ens creiem prou forts per a deduir-ne després allò que millor ens dicti el nostre criteri; però pel que no passem és per la evidència d'ésser presents davant del cas tendenciós, i la preocupació del que dirà el que ens hi vegi ens fa perdre tota serenitat judicadora àdhuc de la nostra aptitud. Però seguim parlant de moralitat i d'immoralitat amb una desaprensió caricaturesca, perquè ens sembla que escau al nostre estament i a l'esperit conservador, hipòcritament conservador, dels nostres temps.

I és cosa que deuria vexar-nos aquest desvetllament de la idea d'immoralitat davant per davant de l'obra concebuda amb seriositat artística, perquè ben mirat la llavor de la cosa morbosa resideix més en el si de la pròpia precepció, que no pas en el fons constitutiu de la cosa judicada. Jo sempre he descobert un luxuriós empedernit en cada home que s'ha sublevat enfront un desnú de museu. Es precis enlairar-se per damunt la trivial apariència, si volem devenir jutges serens del que s'ofereix a la nostra emotivitat, i contribuir així a l'ideal constructiu d'un veritable públic, que vol dir arrel i fonamentació d'un veritable Poble.

La dama alegre, d'en Puig i Ferrater, venia aquesta vegada, després dels seus anys d'exil, nimbada d'unes certes clors herètiques, que significaven potser esgarriament en el fet sensor del públic que'ns interessa conrear, i per això aconsellàvem al nostre públic que judiqués enlairant el seu esperit per les vies de la pietat, ans que per els viaranyes d'un rigorisme sistemàtic. Perquè, qui pot assegurar-nos que no fou la pietat la qui va suggerir al propi autor la realització de la seva obra, inspirada, com sabem, en un fet viu, en un cas de desamor, tenebrós?

Jo al·ludia, en les meves paraules preludials a la representació, al cas d'un malaurat i excel·lent amic nostre, qui va ésser dels primers guiadors dels meus passos en aquest camí de les lletres i el teatre; d'un amic qui amb esbojarrada i colorida ploma s'havia obert camí d'home inquiet i penetrant en el camp de la crítica i de la literatura barcelonina; d'un company qui s'indignava i es dobleneguitejava en presència de les tendències decadentistes d'aquells moments, perquè eren, segons ell, una mena de renec en contra de la vida, de la vida que ell somniava, de la vida exuberant quina sola imatge el convertia en un desenfrenat fanàtic d'aquell plaer del viure, que en la solitud i el desamor d'una casa de despeses l'exaltava i el retorcia apoplèticament, i aquell home, aquell excel·lent company, aquell artista de la visió exuberant i trenètica, davant dels seus anhels de vida desbordants, no va trobar més solució que la del suïcidi... i al·ludia aquell cas que va sotregar el meu esperit adolescent, perquè la senyora Margalí darrera la fal·lera de l'alegria, caminava cap als abims de la tristor més fosca, com el company per-

persegua la mort ans d'hora cantant constantment la vida, perquè l'un i l'altre cas ho eren ben cert de desamor, d'incompleta satisfacció de l'esperit esgarriat, darrera d'un fantasma, d'una ficció potser massa complicada; d'una adulteració dels fets naturals que fatalment condueixen al fracàs irremediable.

Com podíem doncs, nosaltres, descobrir en la *Dama alegre* un cas de perversitat? per què? per un mot? per una frase? per un concepte? I és que teníem dret a condemnar-la a l'oblit per pecats tan diminuts si en el fons, i en l'armatgé total d'ella mateixa, podíem desvetllar tota la força de la nostra compassió? Però calia per damunt de tot sentir-se tolerant, i val a dir que el nostre públic ho fou i en tregué el consegüent benefici.

Sí: la representació de *La dama alegre* tancava perills, és cert, i justament per això l'*Escola* es feia una deure l'assolir-los.

La fi de Tomàs Reynald, vingué après.

Aquesta obra, significava també un altre perill, i també per aquest motiu fou escollida per a formar part del nostre programa.

La seva estrena marca un moment ben característic en els anys del nostre públic. L'any 1905, el dia 17 de maig fou estrenada al teatre Romea, i val a dir que la *creu de guerra* l'hauria merescuda en aquells moments l'empresa del teatre per el sol fet del consentiment. Però el cas fou certament d'inconsciència. No s'hi va plànyer res, però no era l'hora arribada. El públic s'esforçà en ser discret, puc dir que tant va patir el públic com jo, però una fredor de mort planava per damunt la cortesia, i un somort desacord la va fer fonedissa ben aviat.

Era aquell moment, durant el qual s'inicià una tria en la massa espectadora, per a que's pogués saber palesament amb qui es comptava o amb qui no's podia comptar en ret de criteri valent i propi. Els més, escabullien la responsabilitat fent el desentès; els menys, amagaven el que sentien per por d'un desacord massa marcat amb el veí, i el resultat era el d'una monòtona assemblea que no podia, no volia, ni hauria sabut dir la veritat.

Uns temps abans, les estrenes aconsellaven un apassionament de secta; s'havia inclús arribat a les mans en certes ocasions; hom creia assistir a la definitiva formació d'un públic amb tots els barbarismes inicials, però sobtadament esdevingué el regnat de la indiferència, amb la disfressa de la serenor, i avui encara atavessem per aquells camins de monotonia irresistible.

El pobre Tomàs Reynald, fou doncs judicat amb una misèria d'esperit que no mereixia, per quant venia davant del seu públic amb un gran bagatge de sinceritat.

Era aquella l'obra per la qual jo iniciava el camí del meu teatre *anti-aneecdòtic*, és a dir, el teatre per complet distançat de tot andamiatge d'*argument*; de coincidències inesperades; de solucions artificioses i compensadores. Pretenia amb ella l'as-

soliment de l'emoció, per el fet nu i estrictament arrelat en la gènesi d'ell mateix. Cercava, per l'estetització del fet senzill, acaparar el meu espectador, destruir la complicitat d'elements estranys al fet, deixar el fet en la completa isolació dels seus tresors emotius, i si el meu desengany fou gran davant per davant del públic d'estrena, la sospita d'una esperança va iniciar-se en el meu esperit, en veure l'efecte produït enfront el públic diumenger, que alliberat per complet d'influències i formulismes que solen perjudicar terriblement als professionals de l'intel·lectualisme, va escoltar, va sentir-se potser estranyat davant el canvi brusc de procediment extern, però no va poguer ni va voler encobrir la seva emoció desfocada... i uns anys passats en la nuvolositat de la certitud, al oferir-s'em ocasió de cerciorar-me de les meves doctrines, tota vegada que elles, per el seu fons investigador anaven de parella amb les altes missions de la nostra *Escola*, jo no devia defugir la responsabilitat heroica d'aquell entossudiment que és patrimoni dels veritables vocatius, i heus aquí perquè vaig consentir-me el fet de la reproducció de la meua obra.

Bé és cert, que sens ànim de menysprear la bona voluntat dels actors que me la varen estrenar, jo aquesta vegada em sentia corprès per les circumstàncies que rondajaven la represa.

Els meus deixebles i el meu company d'aventures, ara professor de l'*Escola*, l'Enric Giménez, vetllaven amorosament per mi. La familiaritat porta un gran alivi al cas escabros.

La represa de *Tomàs Reynald*, significava una rèplica descarada i eloqüent de les meves conviccions, i pel mateix el meu neguit era lògic, encara que la meua fe fos absoluta.

En els casos d'alta sinceritat artística, hi sol col·laborar un perfecte corrent d'amor, quan l'hora és arribada de la veritable comprensió, i aleshores el triomf es deu, més que a l'obra en si, als elements que la completen, i que aquella sinceritat ha lograt desvetllar; i aquest fou sens dubte el cas de la represa de *La fi de Tomàs Reynald*. Uns actors i un públic creients i convençuts de la meua bona intenció, varen arrodonir la intenció mateixa, i a l'identificar-se amb l'obra donaren caient de triomf a la cosa arreconada.

Perquè dec amagar la meua immensa alegria? Prescindim per un moment que's tracta d'obra meua, i judiquem el fet per ell mateix. Qui pot negar que és un fet que porta al seu entorn una alenada de consol i d'esperança a la causa comú del nostre teatre?

Aquell públic es componia d'uns escasos creients de temps enrera, i d'un planté insospitat de públic que aleshores vivia en plena inconsciència del seu comès avenir, barreja d'elements que marquen un camí a seguir i confirmen l'eficàcia del petjar impertorbable pels viaranys de les pròpies conviccions en benefici de l'obra de tots.

El resultat obtingut per la representació d'aquesta obra, significava doncs una conformitat entre el nostre públic i les nostres doctrines; no podíem, doncs, dubtar que aquella conformitat es refermaria quan ens trobéssim en presència de les bel·leses sublims de *Nausica*, de Maragall, bel·leses que existien ahir com avui, però que no obstant ahir no varen ésser apreciades com avui ho han sigut, degut sens dubte a un seguit de circumstàncies que no ens podem estar d'evidenciar.

Tots els que estimem l'obra conjunta d'en Maragall sentíem la recança de l'oblit i del encobert menyspreu que *Nausica*, escenificada, sofria d'ensà de la seva estrena, ocorreguda baix els auspicis del desaparegut *Sindicat d'autors catalans*.

Quines varen ésser les causes que li llevaren l'altíssim interès reclus en la bel·lesa dels seus versos i de la seva concepció cristallina? D'un costat la manca absoluta de devoció, de l'altre la també manca absoluta de comprensió realitzadora.

Tots sabem que en Maragall mai va proposar-se ésser un home de teatre. *Nausica*, fou per ell un pretexte per a desenrotllar en forma dialogada la plaenta visió d'aquella ànima que's desvetllava sots els replecs, primer del presentiment, i tot seguit de la realitat de la presència de l'heroi; l'anhel de glosar en forma benèvola aquelles majestats dels temps de la Grècia heroica, que a ell li evocaren les excel·lències de la patriarcalitat casolana, com si diguéssim, l'ambient de la seva pròpia felicitat; un sentit en fi de la cosa bona eternitzat, ofert i transplantat pel mitjà de la bella paraula, al llindar de la terra catalana. Si Homer presenciés *Nausica*, de Maragall, ben cert que hi reconeixeria la pròpia emoció a través dels segles.

Però, vol dir això que *Nausica* pugui contar-se entré les obres acceptades en les classificacions teatrals, per les quals existeixen preconcebuts procediments interpretatius, ridícols, mesquins si es vol, però procediments a la fi? Res d'això. L'encant més gran de *Nausica* per un realitzador escènic, consisteix precisament en la imposició de la seva simplicitat i la seva independència, que la distància completament de les fórmules acceptades.

L'erro del *Sindicat d'autors catalans*, fou precisament el de fer *Nausica* esclava de totes les rutines i de tots els procediments d'esplendors escènics, que devien conduir fatalment a l'espectador cap a la distracció més perniciosa, per quant els procediments es trobaven en discordança amb la senzillesa i amb la virginitat teatral de la cosa interpretada.

Nausica, no és ni vol ésser acció. *Nausica* és paraula. *Nausica* reclama en conseqüència un fons humil per a destacar la paraula, unes entonacions afables i de caient religiós per a excitar la devoció del qui vol rebre-la en son esperit.

Nausica demana més que opulència, respecte, més que teatralitat preconcebuda, amor i abnegació plena d'humilitat, si es vol redreçar-la viva

davant del poble, per a emocionar-lo amb la seva senzillesa que es torna cosa sublim per l'encant de la paraula.

Va ésser doncs seguint aquestes reflexions que *Nausica* es presentava com ho fou, amparant-nos al propi temps de quelcom evocador del sentit plàstic dels temps helènics, en quina calda nuesa dels fons l'espectador hi traduïa la paraula en ambient; sens el prejudici de les genialitats del pintor massa tècnic i poc intèrpret; en quin caient uniforme de les entonacions i les robes orfes d'ornaments, la paraula sabia estampar-hi l'estament i la dignitat del personatge, evitant la fastuositat, que dictada pel *Racinet* o l'*Hotenrroth*, sab moltes vegades convertir en carnavalesca la imatge pura i el concepte sant.

Però *Nausica* demanava més que tot això. *Nausica* no podia caure en mans d'actors avesats a la ficció, i assedegats d'aplaudiments sorollosos, hàbits i anhels que roben a grapats la devoció, i l'encant d'ella mateixa. Potser que *Nausica* demana intèrprets inexperts, enlairats, a condició d'intèrprets per la suggestió dels seus encants, i els nostres alumnes, que en fet de respecte i devoció assoleixen sovint el grau màxim d'aspiracions, varen resar *Nausica* amb tal fervor, que alcançaren l'emoció de la sala i es feren dignes de l'humilitat de la princesa tràcia.

Ens toca ara parlar de *Judith de Welp*.

Una de les condicions cabdals en el terreny de la lluita, és la de saber enlairar les armes en signe de respecte, i en mig de l'atac formidable i decisiu; i aquest respecte, anc que fos perillós l'evidenciar-lo en moments de combat dubtós, devia fer-se patent per en Guimerà al qui deu el nostre teatre un clam de dignificació ple d'ardidesa i ocorregut en moments embrutidors, quan dominava l'imperi de la més perfecta intranscendència en ell.

L'*Escola Catalana d'Art Dramàtic*, creient-ho així, no tan sols es cregué obligada, sinó honrada aixecant el nom d'en Guimerà respectuosa i entusiastament per damunt les seves armes de combat, i *Judith de Welp* ens marcà el camí per a fer decrea.

Judith de Welp tenia per a nosaltres una valor inestimable en fet de realització, perquè significava una reivindicació de la tragèdia menyspreada, doncs aquest teatre català, que es diu agonitzant, també compta amb un sentit tràgic anc que caracteritzat pels vicis i les virtuts d'un moment determinat, perfectament definit i acceptat com tal.

I era curiós posar a prova els efectes que podia causar aquella reivindicació, tant en el que's relacionava amb els intèrprets, com amb el mateix auditori.

No tindríem raó, si ens queixéssim del resultat obtingut.

Jo no tracto d'investigar en el fons del criteri dels nostres espectadors, referent al judici que l'obra en si els pogués merèixer. No és cosa meua, ni d'aquests moments, ni a dir veritat m'interessa

gaire, perquè en fet de criteri com en els casos de consciència, cada hom és senyor dels seus cabals; però sí que'm pertoca donar-me compte de la impressió global que l'obra d'en Guimerà va produir al públic de les nostres sessions. I quina fou aquella?

Tots en tenim clara recordança, i en termes apropiats podré dir que fou unànim, sorollosa, triomfant. Però jo no dubto ni un sol moment que per damunt de les belleses que cada espectador pogués descobrir en l'obra, seguint punt per punt els elements d'adaptació d'aquella amb el seu esperit, o fins si es vol, que per damunt dels desacords que poguessin existir entre l'obra i l'espectador, es va operar el fenomen de l'acceptació incondicional pel fet exclusivament sentimental del retorn de la tragèdia al llinar de la dramàtica catalana. Perquè la tragèdia, en fet de teatre, és amparada fins per aquells públics que no la posseeixen com llegat dels seus creadors nacionals, perquè la tragèdia és herència de tot el món, i ho seria així mateix, fins en el cas de no haver existit més que a Grècia, des d'on va dictar lleis d'emoció universal, sots la estructura i la visió proporcional dels helens mestres d'abans i d'ara en l'aspecte constructiu del bell sentir.

Reconeixent doncs l'importància d'aquest retorn, fou quan varem creure indispensable redreçar *Judith de Welp* davant del nostre públic.

Era no obstant força perillosa l'empresa, per quant els deixebles de l'*Escola* no podien treure d'enlloc la més petita orientació interpretativa. D'on l'haurien tret? Esguardem a l'entorn de la gestió teatral catalana, i enlloc trobarem rastres d'una tradició tràgica, malgrat haver-la pogut elaborar al seguir de vinticinco o trenta anys d'aparellada la creació guimeraniana, però la fe, la devoció, el desig de fer-se dignes del propòsit, va realitzar el miracle de l'aproximació a la perfecció, que altra cosa no's podia obtenir.

I és que els nostres deixebles no es deturen pas davant el procés trivial i fictici de les interpretacions d'esma, per quant nosaltres procurem per tots els medis interessar-los fonament cap a un sens fi de derivacions emotives, capaces d'assolir el resultat desitjat, sempre i quant vagin acompanyades d'aptituds naturals.

No hi cap dubte que en aquest sentit *Nausica* i *Judith de Welp* foren les dues lliçons més profitoses per els nostres deixebles, i àdhuc per a nosaltres mateixos, ja que per aquestes obres ens apartàvem del pla de les interpretacions acceptades, i ens calia escometre un seguit de dificultats per a les quals no varem trobar fórmules preconcebudes, i fou precis treure-les d'allà on s'ajoca el bon sentit, i la voluntat d'encertar. Però l'evidència d'haver fet triomfar el sentit tràgic damunt l'escena catalana, era una meravellosa compensació de les lluites sostingudes en la comunitat.

De fet doncs, els propòsits perseguits en cada una

de les obres representades obtenien un èxit fallaguer. Definitiu? No, Déu ens en lliuri. La definitivitat en l'art és l'avant-cambra de la mort.

Si els intents eren reconeguts i acceptats per el nostre públic; si per ells el públic es sentia en vies d'una disciplina crítica generosa i enfortidora; si els nostres alumnes assolien l'acte devot de l'interpretació amb l'assentiment dels seus jutges; si nosaltres deixàvem palesament demostrada la nostra bona intenció, i si per fi fèiem passar dignissimament damunt l'escenari un aplec d'obres arreconades, que han sabut demostrar la injustesa del seu oblit, no podem dir que fou la sèrie realitzada un bell auguri?

Però cal persistir damunt el camí emprès. Podrem?

Jo no sabria pas que cosa respondre a una tal pregunta. Les obres col·lectives tenen sempre l'inconvenient cabdal de l'assentiment encobert de tots els elements que les integren, o del rebuig d'aquells mateixos, apaivagat traidorament per una mitja rialla de condescendència, i es dona el cas moltes vegades, per no dir sempre, que l'obstacle parteix de les parts que més necessitades viuen de l'obra en litigi.

Aquest fet es patentitza més que en lloc a casa nostra, per mor de l'individualisme crític que ens arbora. Doblegar voluntats entre els catalans, arribar a l'abolició del fet isolat en pro del fet col·lectiu és tot un calvari. No podem, com poden altres races, fer pagues dels entusiasmes manifestats avui, com precedent per a l'obra a seguir el dia de demà. Cada dia entranya un nou problema, i s'esmerça el millor del temps en resoldre els problemes menuts destorbadors del problema cabdal.

Signifiquen, aquestes consideracions, abdicar de tanta cosa somniada? Mai, però es precis per intentar veure-hi clar, afinar exageradament el sentit de la vista.

Hem demostrat que el teatre català presenta caires d'una serietat i una fortitud insospitades; que no obstant aquesta demostració, la realitat actual del nostre teatre és deplorable; que hi ha una part de públic que accepta els camins austers de la nostra dramàtica, al temps que no manca públic per a cercar la fruïció en la buidor de tantes coses... Posem aquests elements damunt la taula, i apellem al sentit ordenador d'aquells que deuen tenir-lo, per veure que és precis fer, i decidir d'un cop si a Catalunya li cal o bé no li cal comptar amb un teatre representatiu de la seva nacionalitat.

A nosaltres no ens toca més que seguir insistint, debatent-nos amb totes les adversitats, i venats els ulls, amb la guia de la fe suprema que no ens abandona. Consti però, que si aquesta fe ens abandonava, sabríem deixar generosament el camí lliure als nous creients més forts que nosaltres. Però no és hora encara de pensar-hi: tenim fe, i volem aprofitar-ne.

ADRIÀ GUAL

Déodat de Séverac

Quan l'admiració va conjuminada amb la simpatia se'n obté, com a resultat, el punt més alterós d'amistat que poden assolir els homes.

Tal fou el sentiment, doble i un, que ens uní, en vida, amb Déodat de Séverac.

L'admiràrem i l'estimàrem ensems.

Podeu suposar, doncs, la consternació i dolor que la nova recent de sa mort devia produir-nos; consternació i dolor redoblats per ço que aital mort ha tingut d'inesperada i d'absurda.

Feia pocs mesos que havíem vist Déodat de Séverac; sa salut era floreixent, més que floreixent, exuberant; amb sos quaranta set anys els més ben portats del món; resplendent d'energies; assadollat d'optimisme; vessant l'alegria a dojo.

Sembla com si el tinguéssim al davant, encara, amb aquell seu posat tan senzill i efusiu; amb son ample xamberg negre ombrejant sa cara colrada, el clar esguard de reflexos ingenus i els lírics mostatxos estufats a la gascona.

Sembla que conversem encara amb ell, i que ell ens replica, amb aquella seva brusca i un xic còmica lleugera tartamudesa infusible.

Pot ben dir-se que encara servem entre els braços l'escalfor de la nostra darrera abraçada de comiat.

A mitjan estiu passat, al colgar-se el sol, preniem, amb Déodat de Séverac, l'aperitiu—un got de Banyuls—sentats en la terrassa d'un cafè, voltats per la verda i fresca vall frontalera de la Cerdanya.

Conversàvem de música, d'Action Française, de Moréas, dels Grecs, dels Catalans, que ell tant estimava.

Somreia Déodat de Séverac a les nostres continuades protestes de no ésser amants de la música.

—Amics de Déodat, sí, però no de la música—li deïem.

—Celebro una cosa i lamento l'altra—responia ell...—Després de tot—continuava Séverac amb una mitja-rialla,—la música, com algunes dones, no estima pas necessàriament els qui més l'estimen, ans al contrari, marta vegada..

En excés generós, cordial i fi Séverac!

Déodat de Séverac era catòlic i nacionalista.

No, per això, menys pintoresc amic de tothom i faceciós company i grandíssim devot del vi de garnatxa.

Un Joseph de Maistre entrellenyat amb La Fontaine.

En Déodat de Séverac era, però, músic abans que tot i per sobre de tot.

El millor d'ell era per a la música, i per a la música ses més sèries i profundes preocupacions.

Les obres, per a piano, de Déodat de Séverac, les coneixem pam a pam gairebé totes; en diverses ocasions ens fou donat d'assaborir-ne les primícies interpretades per son mateix autor amb aquella segura inseguritat de les seves mans, besant aperes les tecles, tan característica.

El passat agost coneguèrem d'aqueixa manera—diem-ne autògrafa—el darrer quator de Déodat de Séverac, «Les Dryades», que devia suggerir-nos, en part, (i perdoneu l'exhibició) una de les nostres petites anotacions de «Amour et Paysage»:

*ce matin d'août dans la claire rivière ondoyante
je jette à plat un caillou
tiens! un deux trois quatre plongeons de dryades.*

Déodat de Séverac fou sempre un apassionat de la terra, de l'aigua, dels arbres i de la vida a ple sol.

No aneu a creure, per això, que tot sia aigua lluent i olivera polsosa i argila assolellada en la música de Déodat de Séverac.

Les terres ombroses i amarades de nou, les arbres frescals, la grisa flonjor dels núvols, hi apareixen bellament.

El sol i l'ombra hi són harmoniosament combinats.

Massa, massa plasticitat, diran alguns purs amants de la música pura, justament alarmats.

No vull ni puc respondre, sense tenir, personalment, l'autoritat i competència necessàries, a la dita objecció.

Sols he de declarar que he sentit dir, per persones solvents i pèrits exercitats, que la plasticitat de la música de Déodat de Séverac no fou mai amusal.

Consubstancialment músic, perfectament limitat en el seu gènere d'art propi, es basà i regí tothora per les lleis i mitjans d'expressió propis de la música propiament dita.

Sempre—malgrat l'anècdota aparent—dins dels dominis de la categoria musical estricta.

Referent a l'esperit meridional i llatí de la música de Déodat de Séverac, una ploma, tècnica, ha assenyalat que cap músic hi ha

hagut, en la nostra època, amb més aptesa per a realitzar la gloriosa tasca de «mediterranyitzar la música», denunciada i glatida per Nietzsche.

El nostre Déodat de Séverac cercà, d'un bon principi, i romangué en el bon terreny clàssic.

La modernitat no fou mai per ell una finalitat, sinó un factor efímer, un aventurós medi, un provisional pont de comunicació entre el passat i l'esdevenidor.

Tot això era i representava el geni musical de Déodat de Séverac, ric en realitzacions i curull, a vessar, de promeses.

«Avant le soir j'ai fini ma journée»—exclama el diví André Chenier, en una de ses elegies.

Abans sa tardor, en ple estiu, gairebé, desapareix, lamentablement, Déodat de Séverac.

L'home ens deixa.

Ens abandona el car i tendre amic.

Son lloc, preciós, restarà sempre vacant en el nostre cor.

Moralitats i pretextos

Apreníem una lliçó de grandesa i d'orgull en els mots del President—president per dret propi, diríem en aquest cas—qui, perdut entre els espectadors un dia de solemnitat commemorativa i pregat d'ocupar la cadira presidencial visible, respongué, diu:

—Allí on hi ha el president, hi ha la presidència de la festa.

Aptesa de govern ens serà donada el dia que conscientment anéssim pel món amb aquest pensament i, si convingués, amb aquest mot:

—Allí on jo sóc, hi ha Catalunya.

Sense necessitat de missatges, ni delegacions oficials, ni acataments equívocs.

Havem conegut moltes vocacions com la d'aquell amic el qual afirmava:

—No em faig frare perquè no em volen donar els diumenges per a mi.

Podíem creure en la popularitat del cinematògraf com un esbarjo popular fins el dia

Aconsolem-nos pensant que la seva obra, la més pura i brillant cosa del seu esperit, podrà reviure, a la nostra fèrvida demanda, ja en les sales dels concerts públics, ja en les penombres íntimes d'una alcora de música, al màgic conjur d'un teleteig amorós.

El vinent estiu, si a Déu plau, ja sé, per altra banda, a on he d'anar a resar un parenostre.

Serà prop d'una font que raja d'un roc ben tallat, recoberta de molsa fina, a l'ombra d'una pollancreda tremolosa a l'oreig que davalla dels vessants pirenencs, en mig d'un prat maragdi d'usurda.

Amb en Déodat de Séverac, i altres amics, solíem anar-hi a pendre la fresca i a beure un glop d'aigua clara.

Haviem tret a aquest lloc delitós el nom de «chez Virgile».

D'ara endavant en direm «a can Déodat de Séverac».

J. M. JUNOY

que la presència conjunta de la família ha estat desfeta i amb ella la possibilitat que fes la família mateixa la censura directa i immediata de l'espectacle.

L'autoritat.

Es molt difícil d'arribar-hi si abans no ens desavesem d'anomenar *autoritats locals* les nostres autoritats populars i ciutadanes.

Volem la llibertat ara mateix. Visca Catalunya!

Molt bé. Però heu començat a netejar els carrers de les peles de taronja?

Creieu possible que cap dels senyors delegats que han pres part en la Conferència del transit de la Societat de les Nacions a Barcelona s'hagi oblidat damunt d'una taula d'oficina del Palau de la Generalitat el llibre dels

Amusements sérieux et comiques de Charles Dufresny?

Fou precisament un modest funcionari barceloní el qui s'oblidà aquell llibre curiós del classicisme francès de reserva. Però ja és ben entès que En Prat de la Riba tenia costum, i podia fer-ho, de presentar els modestos funcionaris que el voltaven, als visitants estrangers, amb aquestes paraules:

—Un col·laborador nostre.

Aconhorta el pensament que dins la immortalitat de l'altra vida trobarem també el Calendari del Pagès.

I que el Calendari del Pagès dels immortals deu ésser una cosa així com el *Vendimiari* de Trinitat Catasús, suara publicat.

Cosa ben distinta de la literatura russa, un Calendari català del Pagès.

La literatura russa, a la qual fins la negació de la immortalitat li cal fer-la absoluta.

Demana el pare dels Karamazov:—Ni una fracció d'un altre món? Ni una fracció d'una fracció?

Respon Ivan:

—El zero absolut.

Per això Grouchenka pot parlar de *paraules que no es sab què volen dir però que fan plorar*.

I calia un Homer de les vaguetats, inconcussables i irrealitzables, de la dissolució sense possibilitat de cap fidelitat concreta, com Dostoievski, per a penetrar-nos amb l'horror d'aquestes coses.

Nosaltres, però, ens quedarem amb el nostre Calendari del Pagès, el qual no és tan lluny de signar-lo l'altre Homer.

Si l'ordre dels mots equivalia a les organitzacions burocràtiques, podríem dir de Paül Eluard, malgrat el moviment Dada, que ha assolit la inamobilitat dels seus mots dins la més severa jerarquia i dins el més estricte compliment del servei.

Quin excel·lent actor, el poble, per intervenir en les grans representacions teatrals, si no li calia abans l'experiència dels assaigs!

J. M. LÒPEZ-PICÓ

Aquest número
ha passat per
: la censura :

Poesia

L'ADÉU-SIAU A DÉODAT DE SÉVERAC.

La Font d'en Fils que tan amable raja
dins sa terrada, al damunt de Ceret,
i al reverdir, la merla que s'ensaja,
t'hauran lliurat el més íntim secret.

La verda flor del prunê esfulladissa,
el brot de menta i l'ermitatge blanc,
l'ombra del ciure en l'Albera feliça,
t'hauran obert la gràcia de llur cant.

Els bons jotglars tot al cim del prestatge,
ben acoblats amb el llarg flabiol,
hauran seguit la llei de ton mestratge,
i ta música on fa pluja i fa sol.

Més ai! La Mort te roba a l'amistança,
el vent mestral t'ha refredat la mà,
i jo t'he vist, ple d'inútil recança,
amb el silenci en ton front reposà.

Dins l'estretor de la cambra emmudida,
quan al defora hom sentia el perfum
escoladís de la branca florida,
eren tos ulls aquests ulls sense llum!

Amic senzill, de dolça transparència!
vora el teu llit mortal no he retrobat
que l'enyoré de la teva presència,
i no la veia en el teu cos glaçat.

Bon Déodat, n'hom estava a ta vora
com sota un raig de sol en un pedrís.
Parlaves poc. Ta veu desvetlladora
s'encomanava als aires del país.

La nit d'estiu, amb tos amics venies,
del flabiol corlligat pel sospir;
la nit d'estiu ací te detenies,
en la placeta i en el blau Vallespir.

Aquesta vall, primitiva i tan pura,
tu l'has seguida amb uns amics d'infant,
trobant tot temps flors de bona ventura,
i el riure d'or etern de Sant Joan.

Tot feia grat, aquell blanc ermitatge,
el claustre d'Elna i el marbre arrevellit,
els monts d'Albera i el rossinyol salvatge,
i la sirena, en les roques, la nit;

i la tartana, i la planta abellera,
i un so d'esquella i el gralla del cabrer,

i el primer brot de la blava figuera,
i el nostre vi que és l'honor del celler.

Més ai! La Mort te roba a l'amistança;
amb el seu plany agut d'ocell nàfrat
el flabiol ha dit ta recordança
i el traginer de muntanya ha plorat.

Oh pobre amic, l'estela s'il·lumina,
i pietadosa en la fosca ara cau.
La Font d'en Fils per sempre degotina,
amb ton record dins el Vallespir blau.

Així vindràs, amb ta clara presència,
i amb ton somris—oh font d'enyorament!—
i els cants lleugers de verda transparència,
la mà en ta mà tots junts repetirem.

JOSEP S. PONS.

1921

Versos de París

A E. ISERN DALMAU

LLETANIA CREPUSCULAR

De tots els ponts estesos sobre el Sena
és el «des Arts» el que m'agrada més;
tot caminant damunt sa llarga esquena
és bo d'entretenir-se per un bes.

La meva amiga, riallera i franca,
quan fem nostre passeig quotidià
a l'hora exacta que el treball se tanca
i el poetes comencen a resar,

Davant de l'aigua tota nacarada
que un raig de sol emporpra suaument,
quan s'encenen els llums de la vesprada
es reposa en mon braç tímida ment.

I sense enuig i sense presses vanes,
deixant enrera el tràfec i el neguit,
teixim i desteixim frases galanes
sota la volta immensa de la nit

I de l'Amor, de l'una a l'altra riba,
sobre aquest pont que és fora del traüt,
nosaltres aprenem la Preceptiva
de cara al gran portal de l'Institut.

(Edifice de l'Institut de France, quai Mazarin)

DES D'UN RESTAURANT DE LA «RIVE GAUCHE»

Vora del Sena on passen les barcasses
arrossegant son ventre llargarut
i una filera immòbil de carcasses
a cada flanc li reten servitud,

Jo vaig trenant aquesta rima clara
com l'aigua mansa sense esquellerinc,
obrint un llibre que he comprat suara
en una caixa rònega de zinc.

Tal com el gest d'aquesta xemeneia
que abaixa el cap sota del pont massís,
sota la grapa llorda de la idea
jo abaixo els ulls per amagà un somrís.

Si de vegades l'ànim es revolta
llanço un gemec com el vaixell ardit
i un funeral de tenebror m'envolta
que surt del fons del meu obscur delit.

Si algú s'atura a contemplar ma ruta
llavors que en mi fermenten els embrulls,
una fumera caldejada i bruta
tèrbolament li farà cloure els ulls.

(Tràfec industrial de petits vaixells de transport cap
a l'indret de la Bastille.)

MI-CAREME I NOTRE-DAME

Damunt les multituds esbojarrades
pels bulevards i places en eixam
damunt les testes folles disfressades
he vist la gravetat de *Notre-Dame*.

L'església augusta esdevenia blava
sota la palidesa somnolent
de la tarda que jeia coronada
per les fulles de pàmpol de sarment.

Una remor de trompes rogallades
i un avalot de màscares dansant,
ses figures de monstre encatronades
dins una gran carrossa brandejant.

I al lluny la Catedral amorosida
per una boira humil, sens vanitat,
que reposa tan ferma i tan ardida
damunt son llom portant l'eternitat.

(Veient la desfilada de Mi-Careme en l'extrem del Boulevard
Saint-Michel, de cara al vell nucli de París anomenat l'ille de France.)

RAMON DE CURELL

Poesia anglesa

ELS OIENTS

«Qui hi ha aquí dins?» ha dit el viatger
tustant la porta que és de lluna, plena;
i el séu cavall mastega en la quietud
la catifa del bosc que és de falguera;
i arran mateix del cap del viatger
un ocelló ha fugit de la torrella;
i tusta, aquell, per la segona volta:
«Hi ha algú aquí dins?» ha dit; però ningú
no baixa a obrir el viatger que tusta;
ni a la finestra, que té un serrell verd,
no surt ningú que guaiti els seus ulls grisos,
ni a veure'l on roman perplex, parat.
Sols una colla d'oients fantasmes
rondant aquell casal abandonat,
en la quietud del clar de lluna, escolten
aquella veu que surt del món humà.
Són molts, a l'escala plena de lluna
que duu al hall abandonat i buit,
cint, amb una atenció agitada,
els cops del solitari viatger.
I ell sent en son cor l'estranyesa
de la quietud que respon als seus crits,
mentre el cavall pastura i l'herbei menja,
sota del cel ombriu tot estrellat.
Tusta a la porta, de sobte, altra volta,
més fortament, i exclama alçant el cap:
«Dieu-los que jo he complert ma paraula;
que els he trucat i no ha respost ningú.»
Ni un lleu remor entre els oients s'escolta,
encara que cada un dels mots que ha dit
ell, l'únic home que és allí despert,
fa un eco pels recons abandonats.
Sí, ells han oït com a l'estrep muntava
i el drinc de ferradura al pedregal,
i el silenci que, suau, reculava,
torna, quan mor el galop del cavall.

WALTER DE LA MARE

(M.-R., trad.)

Aportacions

(Del llibre *Scritti Danteschi*)

Així, una sola és la Beatriu de Dante, *viva* alhora i *beata*: viva, àdhuc després de morta, en el seu pensament; *beata*, àdhuc abans de la mort, quan els àngels demanaven a Déu que la reclamés a la seva seu vertadera. El que per ell fos aquesta dona, Dante ho havia confusament presentit quan la *sua persona parvola sostiene passion nuova*; (1) el que ella fou en l'edat madura, s'endevina en el *Convito* i es veu clarament a la *Commedia*. Cert que hi ha diferència entre la joventut i la dona triomfant, entre la jove vista *nua* en el seu fràgil envoltori terreny, en els braços d'Amor, i la que avança beneïda pels àngels, saludada com la mística esposa, coronada d'olivera, vestida amb les colors de la Fe, de l'Esperança, de la Caritat. Com criatura vivent, Beatriu en deixant la terra *sale da carne a spirito*; però com pensament i afecte del poeta, Beatriu morta, de dona que ella era esdevé símbol, sense perdre encara el rostre i els gestos que van ésser-li propis en la vida mortal, en la seva primera vida. L'afecte purificant-se s'eleva, elevant-se es purifica. Així un gra d'encens que cremi sobre aquesta nostra baixa estancia, que munta ràpid en cànides o blavoses espirals, perd, evapora-se, la primitiva forma material, i, fent-se més subtil i més lleu, es difon per l'aire cercant el cel, convertit en grata fragància i en suau perfum.

El desenrotllament progressiu de la idea de Beatriu en la ment del Dante és, doncs, la història del seu pensament des dels anys juvenils fins a l'edat més tardana. Poesia i art, afecte i ciència, inspiració i meditació,

tenen per a Dante un sol i idèntic nom, com una mateixa fi: Beatriu.

Nou exemple i miracle inòit de la virtut d'amor en cor alt i gentil! I venturós Dante qui, en mig dels dolors en què els seus dies foren treballats, tingué un confort, una esperança que ningú no podia pendre-li o escurçar-li: confort i esperança que formen el lligam d'unitat en tants casos diversos i varis pensaments de la seva vida, en la joventut i en els anys caducs! Venturós Dante, que en les reminiscències de l'afecte retrobà aquella imatge de perfecció, darrera la qual corria, en l'edat viril, l'intel·lecte assedegat de veritat ideal i de moral bellesa! Venturós Dante quan es pensa que ni un mal instint barrejat amb els primers sospirs i ni una taca en els costums de Beatriu van impedir-li de figurar-se-la tan pura, i d'evar-la tan amunt en els cels! Venturós Dante que veié i reconegué animada i vivent en un bell rostre de dona, aquella virtut que esperona al bé i enamora del ver! I ell veié verament aquesta divina llum cremar en els ulls de la seva dona, no per figura retòrica com altres poetes, sinó per la intensitat d'un afecte en les flames del qual s'afinava i purificava ell mateix. Quant més feliç en això que un poeta de la nostra edat—Giacomo Leopardi—sumament miser perquè, sentint al seu dedins el puixant anhel devés l'eterna Idea, no obstant, amb la desesperació a l'ànima i el dubte a l'intel·ligència, va escriure que no havia après mai aquesta Idea reflectida en un rostre femení i afirmà així que si mai davallés entre nosaltres, hauria, en forma sensible, esdevingut menys bella!

ALESSANDRO D'ANCONA

(1) *Canz. E' m'incresce di me, etc.*

(T. G., trad.)

ELS LLIBRES

ALMANAC DE LES LLETRES,
1921, MALLORCA.

Aquest any ens ve de Mallorca, d'on tantes coses bones per a la literatura catalana ens han estat ofrenades, el bell present d'aquest *Almanac* que ve a continuar antigues i delitoses tradicions. En ell s'hi ajunten no sols tots els poetes i prosistes de vàlua mallorquins, sinó també la major part dels de Catalunya, servint-li de pòrtic una bella oda del malaguanyat i inol·lidable Miquel dels Sants Oliver.

D'aquesta manera, a la frescor de poesia amurada de naturalesa dels escriptors mallorquins, s'hi ajunta la veu càlida i forta dels poetes de Catalunya i el llibre s'esdevé com una guia espiritual d'un encís ben remarkable.

Recollim plens d'agraïment aquesta bella mostra dels germans d'enllà del mar i esperem que com és el use desig vingui cada any a nosaltres aqueix *Almanac* que farà més viva la nostra unitat espiritual.

SAL·LUSTI. *La Conjuració de Catilina. La Guerra de Jugurtha. Traducció de Mossèn Llorenç Ribet. Editorial Catalana (Biblioteca literària).*

L'Editorial Catalana continua publicant en la seva Biblioteca literària les traduccions de les obres cabdals de les literatures estrangeres i d'entre elles moltes de les obres clàssiques dels grecs i llatins.

Es una obra meritòria la de difondre d'aqueixa manera els llibres de tals autors, que avui amb el desconeixement

quasi tan absolut—fins en les persones cultes—d'aqueixes llengües, difícilment foren assequibles a la major part del públic.

En aqueix volum ens ofereix Mn. Riber la traducció de les dues obres de Sal·lusti—quasi tot lo conegut d'ell—posades en un català que guarda, com diu el mateix traductor, un tast lleuger del bell catalanesc dels nostres clàssics antics.

Sal·lusti ens resulta a través de la prosa de Mn. Riber un llibre deliciós. Tant *La Conjuració de Catilina*, obra plena de foc i passió entreverada de reflexions morals com *La Guerra de Jugurtha* on hi resplandeix més l'historiador, que escrivia a consciència, amb un caràcter quasi modern, han quedat inclosos en la literatura catalana i seran, esperem, de lectura comú; que no tan sols els erudits i els homes de lletres han de llegir aqueixes obres, sinó també el gros públic, ja que aqueix llibre és tan interessant com qualsevulla novel·la i sobretot més ben escrit.

Jocs Florals de l'Empordà.

Any III. Torroella de Montgrí. Publicacions Empordà. Barcelona.

Conté aqueix primer volum de les *Publicacions Empordà* les poesies premiades i els discursos dels membres del Jurat en els Jocs Florals de l'Empordà de l'any passat. I a més una ressenya de les festes celebrades a Torroella de Montgrí amb tal motiu, vertaderament deliciosa i que resulta a voltes—sense pensar-ho—d'un humorisme corprender.

Al bell parlament d'en Massó Torrens, la memòria d'en Jaume Maurici i els delicats *Mots de regreciament* d'en Lòpez-Picó, s'hi ajunten les poesies premiades: *El Crist dels Vents*, de Ventura Gassol, que va portar a l'Empordà un alè de la bravor del Camp de

Tarragona; unes traduccions de Brooke, per Marià Manent, fetes amb la mestria amb què acostuma; *El Reialme i el Rei*, de Josep Carner, del que tot elogi fóra per demés i altres bells poemes de Joan Badia y Francesc Viver i unes proses de Joan Santamaria i Carles Soldevila, aquestes últimes amb aquell estil periodístic en el qual tan ha excel·lit i que tanta fama li ha donat.

L'edició, ben impresa i ben presentada, mereix un elogi força caluros.

CONTES D'INFANTS I DE LA LLAR, de Ll. Jacob i J. Carles Grimm (segona sèrie): traducció de Carles Riba. Editorial Catalana.

Carles Riba acaba de publicar en la *Biblioteca Literària* la segona sèrie dels famosos contes de Grimm.

Es prodigiosa l'activitat literària d'en Riba i pocs més preparats que ell a Catalunya per a portar a cap tan múltiples empreses.

En la traducció dels contes que ve de donar a llum l'*Editorial Catalana* s'hi veu l'obra feta a consciència i al mateix temps amb un gran amor. Amb aquesta traducció els contes de Grimm han quedat definitivament incorporats a la nostra parla i els infants catalans—pels qual ara hom es preocupa tant—podran delitar-se amb la seva lectura. I al mateix temps que els infants, tothom trobarà en aqueix llibre un bell exemple de prosa fluida i de llenguatge clar i precís.

A. G.

CAL ESMENTAR

—L'èxit intel·ligent i arribat al punt, del llibre *Bliss*, de Catarina Mansfield, que de temps es feia estimar per la naturalitat amb què, sense recerques vanes, assolí el mestratge entre els escriptors anglesos de més fina vocació literària.

LES ARTS PLÀSTIQUES

LU PASCUAL ha afermat el seu mestratge en la exposició de *El Camàrin*. La tècnica de l'lu juntament amb l'arquitecturització corotiana, jardineria, dels seus paisatges, són la millor garantia de l'obra d'aquest mestre; obra que així esdevé plena de probitat i ataxària.

JOSEP M. MARQUÉS-PUIG en les Galeries Laietanes ens ha mostrat el gran canvi que ha fet donar a la seva pintura, des que vivia de les deixalles de Sunyer i Torres Garcia fins ara que un art autòcton li ha nascut de la punta dels seus pinzells. Josep M. Marqués-Puig és un gran decorador, en el bon sentit de la paraula; els seus pinzells sobers són els pinzells d'un pintor, com ho eren també—guardant les distàncies—els pinzells de Rafael, lliures de tota truculència.

Creiem, però, que a Marqués-Puig sens abdicar del seu sentit idealista, li caldria, potser, per no caure en

amànerament un profundíssim i continuat estudi de la natura.

JOAN LLIMONA en les Galeries Laietanes, amb els seus dibuixos i paisatges i alguns estudis de figura ha demostrat el seu incansable instint recercador dintre la unitat positiva de la seva obra important.

DIBUIXOS DE LES ARTS I ELS ARTISTES: Nogué, Aragay, Labarta, Domingo, Ricart, Clarà, Humbert, Casanovas, Pascual, han mostrat el treball insubstituïble que ha de fer tot artista per a enriquir-se tècnicament i sensible.

Aquesta Exposició de Les Arts ha estat una de les manifestacions d'art més serioses d'aquest any i desgraciadament massa incompresa pels mateixos intel·ligents que encara enyoren, segurament, els dibuixos fregits.

DIBUIXOS DEL CÍRCOL DE SANT LLUÇ: Antany anarquia, enguany submissió,

—Un altre nom anglès de jove autor que cal no oblidar després de les seves últimes publicacions. F. Brett Young, el qual segurament arribarà a conèixer l'èxit i el prestigi.

—*I canti di Pan*, poesies de G. A. Cesareo-Zanichelli, Bolonia, 1921. Poeta i llibre dels quals més que una notícia o un comentari ens plau oferir als amics l'horitzó espiritual d'aquests dos versos:

«... emera ora la morte
perchè non era più solo.»

—Dos llibres que temps a venir poden servir d'aclariment central a l'estudi de dues característiques ben marcades de la poesia francesa d'avui: *Face a Face*, de Luc Durtain i *Poèmes*, de Georges Chennevière. D'un i d'altre caldrà que LA REVISTA en faci aportació al català.

—*Senyoreta enigma i L'enemic Amor*, comèdies de Miquel de Palol, d'agradosa lectura literària i escaient presentació.

—*Coses d'En Peius*, records anecdòtics d'En Pompeu Gener, recollits, creiem, amb excessiva cupiditat d'èxit editorial, respectant però la invenció tota barcelonina de l'autor.

—La voluntat de ruïna amb què ens envaeixen les produccions castellanes de morbosa imaginació i de crit disolvent i contagiós, contra el qual cal reaccionar de pressa.

—El llibre *D'arreu-arreu*, poesies de J. Ferré Esteller amb prefaci d'En Ramon Masferrer. Tot plegat bones intencions; però no és prou.

—Que voldríem completada amb escaient coordinació i amb essencial catalanitat la iniciativa de les Biblioteques escolars circulants en el catàleg de les quals creiem que hi ha omissions essencials com en els catàlegs de les Biblioteques Populares de la Mancomunitat.

—Dins la sèrie «Trenta anys de vida francesa», el segon volum: *La vie de Maurice Barrès*, per Albert Thibaudet (N. R. F.).

—Un altre nom anglès de jove autor que cal no oblidar després de les seves últimes publicacions. F. Brett Young, el qual segurament arribarà a conèixer l'èxit i el prestigi.

—*I canti di Pan*, poesies de G. A. Cesareo-Zanichelli, Bolonia, 1921. Poeta i llibre dels quals més que una notícia o un comentari ens plau oferir als amics l'horitzó espiritual d'aquests dos versos:

«... emera ora la morte
perchè non era più solo.»

—Dos llibres que temps a venir poden servir d'aclariment central a l'estudi de dues característiques ben marcades de la poesia francesa d'avui: *Face a Face*, de Luc Durtain i *Poèmes*, de Georges Chennevière. D'un i d'altre caldrà que LA REVISTA en faci aportació al català.

—*Senyoreta enigma i L'enemic Amor*, comèdies de Miquel de Palol, d'agradosa lectura literària i escaient presentació.

—*Coses d'En Peius*, records anecdòtics d'En Pompeu Gener, recollits, creiem, amb excessiva cupiditat d'èxit editorial, respectant però la invenció tota barcelonina de l'autor.

—La voluntat de ruïna amb què ens envaeixen les produccions castellanes de morbosa imaginació i de crit disolvent i contagiós, contra el qual cal reaccionar de pressa.

—El llibre *D'arreu-arreu*, poesies de J. Ferré Esteller amb prefaci d'En Ramon Masferrer. Tot plegat bones intencions; però no és prou.

—Que voldríem completada amb escaient coordinació i amb essencial catalanitat la iniciativa de les Biblioteques escolars circulants en el catàleg de les quals creiem que hi ha omissions essencials com en els catàlegs de les Biblioteques Populares de la Mancomunitat.

—Dins la sèrie «Trenta anys de vida francesa», el segon volum: *La vie de Maurice Barrès*, per Albert Thibaudet (N. R. F.).

exposició completa. Llavanera pinta uns grisos molt intensos en uns paisatges que a voltes de tan clars de llum són crus. Però aquest és un pintor molt fort i personal que ha sabut aprofitar el mestratge realista de Francesc Vayreda; mestratge que quadra perfectament amb el país empordanès escolt com a tema preferent

d'En Llavanera. Iu Pascual—veritable mestre de Llavanera—ha influït ben poc espiritualment damunt del deixeble.

EL MONUMENT AL DANT. En parlar-se d'un monument al Dant a Montjuïc nosaltres escrivim la nostra temença en LA REVISTA, abans de l'enquesta de *La Publicidad*. Creiem, ara,

que tota lamentació és infructuosa: sentim solament no ésser valents per organitzar una manifestació «patriòtico-pràctica» per a demolir-lo un cop alçat, sobretot si com tenim entès aquesta abominable escultura s'alça a la Plaça de la Torre Forta.

R. B.

LES REVISTES

BAUDELAIRE

El mateix any que decorre ple de la presència de Dant, ens porta, en un revolt d'abril, l'acre memòria de Baudelaire. S'han clos els cent anys de la seva naixença. No sembla que els francesos se'n hagin adonat massa. I, amb tot, en llur poesia, cada dia enriquida d'un nou caire mirotejant, no tenen un nom ni més alt ni del qual parteixin tants de camins.

En tota la resta del vuit-cents, gairebé fins avui, el baudelaïanisme diria's que s'hagi anat liquidant per parts, cadascuna prodigiosament subtilitzada. Baudelaire se'l troba refent les diverses línies amunt, paradoxal harmonia de la desharmonia. Hi ha segles massissos coronats per un poeta com per un monument: així el segon dos-cents i el primer tres-cents per l'Alighieri. Hi ha segles esquinçats, corroïts, revenjant-se de llur pròpia impotència en un poeta que la seva exacerbada sinceritat sembla assenyalar com a víctima: així el dinou en Baudelaire.

De Dant a Goethe corre una trajectòria d'anhel, en el punt més alt de la qual, en el cim del Paradís, és trobada la unitat de «tot l'escible, tota la cultura i tota la història». Però la contemplació ve que s'exhaureix en ella mateixa: als ulls de Faust l'Absolut s'esquiva darrera una ombra que va embolcallant-lo d'amarg desengany. Faust fuig de la ciència i torna, àvid de llum, en aquella mateixa vida de l'acció des de la qual Dant s'enfilava amunt amb impuls sostingut per la fe. La unitat s'és esbarriada. Faust, l'actiu, eixampla tot el seu ésser humà per abraçar-la tota.

El segon, l'irreparable desengany de Faust, no podria ser Baudelaire? Com si la trajectòria s'hagués continuat més avall de la realitat de l'acció; com si feta l'experiència, freturada per Faust, dels extrems del mal i del bé, hagués a la fi fet sotsobre amb la humanitat.

Ja només la solitud torna a ser possible: Baudelaire, des del fons d'un pou, mira els estels. L'esperança ha deixat tot el seu lloc als verms envernissats del remordiment. Entorn, les imatges incorpories de l'ideal floten, sempre volant-se'n cap amunt, sempre renovades; el poeta sembla impossibilitat per seguir-les, com enllotat en el temps que l'engoleix lentament minut per minut, anticipant-li el gust del no-res.

Poeta maleït, aquesta és la seva maledicció: la solitud amb les concepcions de la seva ment, l'esforç inútil per acompanyar-se'n, baldament en

lluita, traduït en aquella quasi-personificació de l'abstracte, de l'incorpori, de l'il·limitat, que adopten grans majúscules com per inflar-se en llur tènue substància: la Bellesa, l'Amor, l'Odi, l'Infinit, l'Esperança, el Remordiment...

Esforç inútil, que constitueix l'horrible Tedi baudelaïa: la damnació a xuclar del seu propi cor, vampir d'ell mateix. Aquell oci inacabable, que el fa sentir vell, com si tingués mil anys, amb una sang feta de verdes limfes d'Oblit; àdhuc una fantasma de l'acció li és negada.

La vida es juga damunt d'ell: ell està fermat a veure-la sempre per sota, en la seva secreta textura de mort. Contemplador forçat, obre uns grans ulls, penetrants i cruels: la imatge se li exacerba; és copsada per sota, per allí on és més material, més de fang, més moridora: la plasticitat de la imatgeria de Baudelaire és alguna cosa d'humà, massa humà, una magnífica tortura de veritat. De tan plàstica, sovint l'agilitat de les línies es perd: s'immobilitza com una agegantada escultura en què el somriure i el plor s'han amagat darrera la duresa indesxifrable de la pedra.

La voluntat no aconsegueix de rompre les seves traves i elevar-se: i cerca llavors també en la petrificació, per dir-ho així, una actitud de triomfant resistència a la vida. Tal fou el dandisme baudelaïa: una llei interior d'orgull heroic i fred, dictada per ell mateix i per al seu ús exclusiu de solitari: com una ànima de ferro que enrigidint, part de fora les línies, les elegantitzava en una enigmàtica immobilitat.

Fou, aquest, «l'inganno estremo», de Baudelaire, perquè li feia creure en una mena més alta de llibertat, àdhuc li féu esperar de sortir del seu pou. Sortir-ne ja que no per una escala de ciència i de fe, o en un tenaç debatiment d'acció, en un vol ardit de la imaginació. Un record viatger, un perfum, una melodia, una droga, li obrien perspectives exòtiques, paradisos de plaers furtius, amples mars, si més no vastos símbols.

Per més fi turment, la consciència perdura; i anota, impertorbable. Baudelaire, el dandi, arriba a creure's que és un botí que va portant de fora, metòdicament, segons un «dolorós programa» cada seu feix de flors malaltisses; que és una lliure substitució de la curiositat, el trasbals de revolta que no és sinó un exasperament de la seva pròpia solitud, o la freda anatomia «in anima villi», que no és sinó una refinada operació de «chauntimorúmenos».

Els «Diaris Intims» palesen que, als ulls mateixos de Baudelaire, aquesta il·lusió s'havia esvaït; i amb l'àcida amargura del desil·lusionament, que arriba a corroïr tot aprest literari, revelen l'estrebar cansat per recomençar de cap i de nou la vida perduda. Que són els seus projectes d'obres més objectives, de treball continuat i ordenat segons els deures de cada dia; com un nou anhel seu d'afirmació succeït a la inhibició concentrada i retreta; i, per damunt de tot, el seu jurament d'oració quotidiana a Déu, «reservori de tota força i tota justícia: i entre els intercessors, a Poe.

Potser per amor d'aquelles ales transparents i castes del geni de Poe, que el mantenien per damunt les coses, i alleujaven com amb un ventijol humit les realitats més desolades.

JORDI MARCH

PAUL HAZARD

Les lliçons que li hem escoltat, les converses que hem tingut amb ell, les estones que ha honorat la camaraderia dels amics de LA REVISTA, justifiquen el millor comiat de simpatia:—Senyor, el vostre exemple no ha ofegat la vostra companyia. Tant com la voluntat de l'estudiós ens ha guanyat la proximitat de l'amic. Si reposant dels vostres assaigs de literatura comparada mesuràssiu la capacitat dels pobles per la cordialitat dels homes, estem segurs que no oblidareu Catalunya.

CAL ESMENTAR

Contrastant amb la portuguesa vergonyosa amb què l'esperit que per definició anomenem bilingüista judica les coses de l'espiritualitat catalana, ens cal fer una excepció a favor de les cròniques del P. Evangelista de Montagut, la darrera de les quals caracteritza la inspiració mallorquina amb una justesa de percepció i d'expressió que difícilment podrà oblidar-se.

—En el darrer número de la revista italiana *Poesia ed arte*, les traduccions de poesies de J. M. López-Picó i el comentari crític que les acompanya, signat per Gherardo Marone.

—La fatiga gens propícia a la creació, que revelen recents enquestes franceses a propòsit de classicisme i romanticisme o de l'esperit de les joventuts de post-guerra.

—Les conferències de Salvador Albert a l'Ateneu Empordanès, estudiant l'obra de Joan Maragall, Víctor Català, Prudenci Bertrana i Joaquim Ruyra.

Obres publicades per la SOCIETAT CATALANA D'EDICIONS

1. <i>Alexandre Plana</i> : LES IDEES POLITIQUES D'EN VALENTÍ ALMIRALL	2'50	23. <i>E. A. Butti</i> : LLUCIFER. Versió catalana de Joan Fabré i Oliver	3'—
2. <i>Prudenci Bertrana</i> : PROSES BÀRBARES (Agotada)	3'50	24. <i>Carles Soldevila</i> : PLASENTERIES	3'—
3. <i>J. Pous i Pagès</i> : LA VIDA I LA MORT D'EN JORDI FRAGINALS	4'—	25. <i>Pompeius Gener</i> : LA DONA MEDITERRANIA aplec de llegendes històriques. Volum I ..	4'—
4. <i>Manuel de Montoliu</i> : ESTUDIS DE LITERATURA CATALANA. Pròleg de Miquel S. Oliver	3'50	26. <i>Pompeius Gener</i> : LA DONA MEDITERRANIA, aplec de llegendes històriques. Volum II ..	4'—
5. <i>Ramón Turró</i> : ORIGENS DEL CONEIXEMENT. Volum I	3'—	27. <i>Raimond Casellas</i> : ETAPES ESTÈTIQUES. Pròleg d'Eugeni d'Ors. Volum I	4'50
6. <i>Ramón Turró</i> : ORIGENS DEL CONEIXEMENT. Volum II	3'—	28. <i>Raimond Casellas</i> : ETAPES ESTÈTIQUES. Epíleg de XENIUS. Volum II	4'50
7. <i>A. Rovira i Virgili</i> : HISTORIA DELS MOVIMENTS NACIONALISTES. Segona sèrie	3'50	29. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum II	3'50
8. <i>A. Rovira i Virgili</i> : HISTORIA DELS MOVIMENTS NACIONALISTES. Segona sèrie	3'50	30. <i>Carles Riba</i> : HISTORIES EXTRAORDINARIES D'EDGAR A. POE. Sèrie II	4'—
9. <i>Apeles Mestres</i> : LLIBRE D'OR. Cent cançons populars de diferents països	4'—	31. <i>A. Rovira i Virgili</i> : LES VALORS IDEALS DE LA GUERRA	4'—
10. <i>F. Pi i Margall</i> : LA QÜESTIÓ DE CATALUNYA. (Escrits i discursos). Pròleg de Rovira i Virgili, amb una biografia de Pi i Margall ..	2'50	32. <i>Lluís Via</i> : CULLITA. Poesies	3'50
11. <i>Cebrià Montoliu</i> : WALT WHITMAN. L'home i sa tasca	3'50	33. <i>Miquel S. Oliver</i> : CATALUNYA EN TEMPS DE LA REVOLUCIÓ FRANCESA. Primera sèrie	4'50
12. <i>Ignasi Ribera i Rovira</i> : CONTISTES PORTUGUESES. Traducció catalana	3'50	34. <i>Plàcid Vidal</i> : INFINIT. Volum I	3'50
13. <i>Alexandre Plana</i> : ANTOLOGIA DE POETES CATALANS MODERNS	4'—	35. <i>Plàcid Vidal</i> : INFINIT. Volum II	3'50
14. <i>A. Rovira i Virgili</i> : LA NACIONALITZACIÓ DE CATALUNYA	2'—	36. <i>Ferran Agulló i Vidal</i> : MARINES	4'—
15. <i>A. Rovira i Virgili</i> : HISTÒRIA DELS MOVIMENTS NACIONALISTES. Tercera i última sèrie	3'50	37. <i>Joan Pons i Massaveu</i> : COM ANAVEM DIENT... ..	4'—
16. <i>Alfons Maseras</i> : CONTISTES FRANCESOS. Trad. catalana	3'50	38. <i>A. Rovira i Virgili</i> : NACIONALISME I FEDERALSISME	4'—
17. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum I	2'50	39. <i>Ferran Agulló i Vidal</i> : DE TOTS TEMPS. Poesies ..	4'—
18. <i>J. M. López-Picó</i> : POESIES	3'50	40. <i>Alfons Maseras</i> : CONTES A L'ATZAR	4'—
19. <i>Carles Riba</i> : HISTORIES EXTRAORDINARIES D'EDGAR A. POE. Sèrie I	3'50	41. <i>Joaquim Riera i Bertran</i> : FAULES VELLES... ..	4'—
20. <i>A. Rovira i Virgili</i> : DEBATS SOBRE EL CATALANISME	3'—	42. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum III	4'—
21. <i>Prudenci Bertrana</i> : LA LLOCA DE LA VIUDA i altres narracions	3'50	43. <i>Manuel Mariné-lo</i> : CONTES DE REIS I DE PRINCES	4'—
22. <i>Alexandre Plana</i> : SOL EN EL LLINDAR. Poesies ..	3'50	44. <i>J. M. López-Picó</i> : POESIES (1915-1919)	4'—
		45. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum IV	4'—
		46. <i>Alfons Maseras</i> : INTERPRETACIONS I MOTIUS. ..	4'—
		47. <i>Pau Grieria i Cruz</i> : DESFERRES. Novel·les ..	4'—
		48. <i>Francesc Puig i Alfonso</i> : CURIOSITATS BARCELONINES. Volum I	4'—
		49. <i>Francesc Puig i Alfonso</i> : CURIOSITATS BARCELONINES. Volum II	4'—
		50. <i>L. Nicolau d'Oliver</i> : COMENTARIS. (1915-1917) ..	4'—
		51. <i>Josep Massó Ventós</i> : TOTES LES CORDES	4'—

:: ADMINISTRACIÓ: Llibreria Puig i Alfonso, Plassa Nova. — VENDA: A totes les Llibreries ::

Taller de Joieria

DE

JAUME MERCADÉ

CLARÍS, 26, 2.^{ON}

Telèfon 1373 A

J. HORTA

IMPRESSOR

Girona, 11 BARCELONA

Llibreria Nacional Catalana

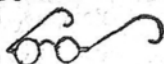
Galeries Laietanes

Corts, 613

**LLIBRERIA GENERAL
DELS
SALVAT-PAPASSEIT**

BARCELONA

CLEMENTINA ARDERIU

L'ALTA LLIBERTAT

TRINITAT CATASÚS

VENDIMIARI

J. SALVAT - PAPASSEIT

L'IRRADIADOR DEL PORT, I LES GAVINES